

**La participació dels municipis
en la millora de l'educació.
Una proposta:
crear un observatori
municipal de l'educació**

*Antoni Bauzà Sampol
Joan Cerdà Martorell*

RESUM

Aquest article revisa, en una primera part, el paper que juguen els municipis quan a intervenció educativa, tot reivindicant un major protagonisme en els aspectes que afecten directament el rendiment educatiu de l'alumnat i la contunuitat en els estudis. D'entre les mesures que se proposen com a bàsiques per treballar en aquesta direcció, se'n desenvolupa una que ha de ser de les primeres: la creació d'un Observatori Municipal d'Educació. En la segona part de l'article s'expliquen els criteris que s'han tengut en compta per a la seva creació, per seguidament relacionar els indicadors específicament d'interès municipal que han de formar part d'aquest observatori.

RESUMEN

Este artículo revisa, en una primera parte, el papel que juegan los municipios en cuanto a intervención educativa, reivindicando un mayor protagonismo en los aspectos que afectan directamente en el rendimiento educativo del alumnado y a la contunuidad en los estudios. De entre las medidas que se proponen como básicas para trabajar en esta dirección, se desarrolla una que tiene que ser de las primeras: la creación de un Observatorio Municipal de Educación. En la segunda parte del artículo se explican los criterios que se han tenido en cuenta para su creación, para seguidamente relacionar los indicadores específicamente de interés municipal que deben formar parte de este observatorio.

PRIMERA PART: MUNICIPIS I EDUCACIÓ**Introducció**

La intervenció municipal en matèria educativa s'ha caracteritzat, des de sempre, per l'assumpció de competències subsidiàries al sistema educatiu. Fins i tot amb l'entrada en vigor de la LOGSE, que en principi havia de suposar un avanç decisiu en l'articulació de les relacions entre l'Administració local i l'Administració educativa (RD 2274/1993, de cooperació de les corporacions locals i les administracions educatives), les competències educatives municipals no passen de:

- Cooperar en la planificació i gestió de construccions escolars (detectar necessitats de centres nous i cedir terrenys).
- Cooperar en la conservació, el manteniment i la vigilància dels centres.
- Cooperar en la vigilància del compliment de l'escolarització obligatòria (informar l'Administració educativa sobre la població en edat escolar; col·laborar en el procés d'escolarització, i contribuir a fer efectiva l'assistència de l'alumnat als centres escolars).
- Cooperar en la prestació de serveis educatius de qualitat i en la realització d'activitats o serveis complementaris. Les possibilitats de cooperació a què fa referència aquest punt es refereixen a

l'establiment de convenis entre l'Administració educativa i els ajuntaments per millorar temes com l'educació infantil de 0-3 anys, l'educació d'adults, l'educació en el lleure durant l'estiu i els ensenyaments de règim especial de música, principalment. Al nostre entorn, aquests han estat històricament espais d'actuació municipal en exclusiva o en col·laboració amb l'Administració educativa. Això a banda, existeix una important experiència d'ajuntaments que han volgut aportar continguts per treballar àrees transversals, com l'educació ambiental, l'educació vial, l'educació per la pau, etc., a partir de recursos del propi municipi, fent propostes de treball en el medi a partir de sortides didàctiques a llocs d'interès i serveis municipals. Aquestes propostes s'han estructurat des de departaments de dinàmica educativa.

- Participar en els òrgans de gestió dels centres educatius a través dels consells escolars dels centres.

Sense restar la importància que tenen aquestes actuacions, es fa evident que és necessari que els municipis intervinguin més i de manera més significativa en el funcionament del sistema educatiu. El principi de descentralització de l'Estat que recull la nostra constitució encara té pendent fer un recorregut llarg en l'àmbit educatiu, ja que l'assumpció de les competències educatives per part de les comunitats autònomes podria ser seguit, i ho hauria de ser, pel desplegament normatiu que fes possible que els ajuntaments assumissin un paper més important en els afers educatius.

Aquest principi es justifica de manera encara més evident a casa nostra per la situació educativa de les Illes Balears, que planteja problemes seriosos des del punt de vista del rendiment i de l'abandonament d'estudis, i s'ha convertit en el principal problema educatiu en aquest moment.

Les dades estadístiques parlen per si soles:

- La taxa de graduació en ESO se situà, el curs 2003-2004, en el 62,8%, molt per davall de la mitjana estatal, que va ser del 71,5%.
- La taxa d'abandonament prematur, és a dir, l'abandonament dels estudis un cop superada l'etapa obligatòria, a les Balears va ser, el 2004, d'un 46%, la més elevada de tot l'Estat, amb una mitjana de 14 punts percentuals per sota de la nostra.
- El curs 2005-2006, la taxa d'alumnes universitaris per cada 1.000 habitants a les Balears va ser d'un 14,3%, la més baixa de l'Estat, i molt inferior a la mitjana (29,5%).
- El curs 2005-2006 les Illes Balears varen ser la comunitat autònoma que va escolaritzar més alumnat estranger de tot l'Estat (12,8%), molt per sobre de la mitjana estatal (7,6%) i només seguides de prop per la Comunitat de Madrid (12%). L'escolarització de la població immigrant es concentra en els centres públics: 81,63% el curs 2006-2007.

La necessitat de més intervenció municipal en educació

Fins ara, les iniciatives que ha articulats l'Administració educativa han estat insuficients per aturar la tendència inexorable de dèficit educatiu del nostre sistema educatiu. Hem de dir que aquestes actuacions s'han centrat, bàsicament, a millorar els aspectes que estan directament relacionats amb

el sistema educatiu i els centres escolars. Però les situacions que originen l'èxit o el fracàs dels alumnes tenen explicacions diverses. D'acord amb Marchesi (2003), «el fracàs escolar és el resultat d'un conjunt de factors que actuen de manera coordinada i produeixen finalment un resultat, el fracàs escolar; cap d'aquests factors, presos aïlladament, no l'arribarien a provocar».

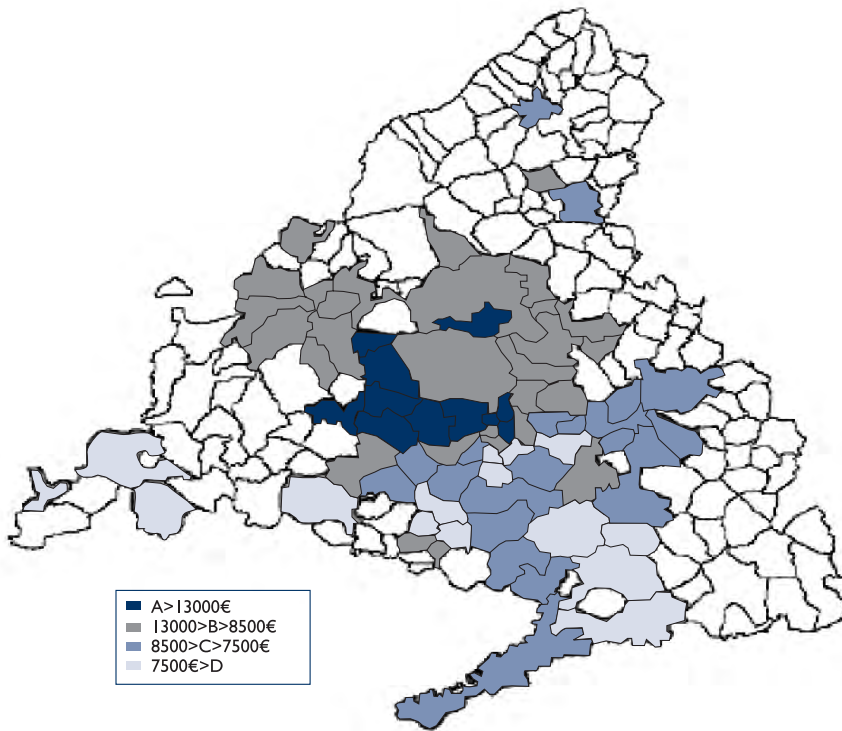
Aquest mateix autor proposa un model per comprendre les causes del fracàs escolar basat en sis nivells. Tots sis estan estretament relacionats, però mantenen un marge d'influència directa de cada un en el rendiment dels alumnes. Aquests nivells són:

Societat	<ul style="list-style-type: none"> • Context econòmic i social
Família	<ul style="list-style-type: none"> • Nivell sociocultural • Dedicació • Expectatives
Sistema educatiu	<ul style="list-style-type: none"> • Despesa pública • Formar i incentivar el professorat • Temps d'ensenyament • Flexibilitat del currículum • Suport disponible especialment per a centres i alumnes amb més risc
Centre docent	<ul style="list-style-type: none"> • Cultura • Participació • Autonomia • Xarxes de cooperació
Aula	<ul style="list-style-type: none"> • Estil d'ensenyament • Gestió de l'aula
Alumne	<ul style="list-style-type: none"> • Interès • Competència • Participació

Font: Marchesi, A.; Hernández, C. (coords.). (2003). *El fracaso escolar. Una perspectiva internacional*. Madrid: Alianza Editorial.

Tot i que no hi ha un consens absolut pel que fa al grau d'influència de les variables que hem exposat en el rendiment educatiu, alguns estudis han mostrat de manera inqüestionable la força que tenen les variables no escolars en els resultats educatius obtinguts, en especial les que tenen a veure amb l'entorn social i familiar de l'alumnat.

Com a exemple de la influència del context econòmic i social, hi ha estudis que demostren que el fracàs escolar està desigualment repartit des del punt de vista social. L'estudi realitzat a la Comunitat de Madrid pel Colectivo Baltasar Gracián (2004) demostra la relació directa que s'estableix entre la renda per càpita existent en els municipis o districtes madrilenys i el percentatge de no titulació que es registra a la finalització de quart d'ESO.

Territori	Renda per cápita (€/habitant)	NT (%)
Comunidad	—	26,41
Zona A	> 13000	17,95
Zona B	entre 8500 y 13000	24,83
Zona C	entre 7500 y 8500	29,98
Zona D	< 7500	31,67

Font: Cunchillos, Ch.; Rodríguez, F. (2004). *El fracaso escolar, su cuantificación y su distribución social en la Comunidad de Madrid*. Ponència presentada en el I Congrés anual sobre fracàs escolar, realitzat a Palma (2004).

Les dades són rotundes: els alumnes que resideixen als municipis o districtes de la ciutat, els habitants dels quals tenen la renda per càpita més elevada, tenen més possibilitats de graduar-se quan finalitzin l'ensenyament obligatori. El determinisme social i el caràcter reproductor de la desigualtat del nostre sistema educatiu es fan evidents en aquestes dades.

Respecte de la influència de la família en les possibilitats d'èxit o de fracàs escolar dels fills i filles, té una incidència tan evident com complexa. Els contextos familiars rics en estímuls educatius són els que tenen una cultura escolar establerta, això és, amb estils de vida, relació i estimulació propers als del context

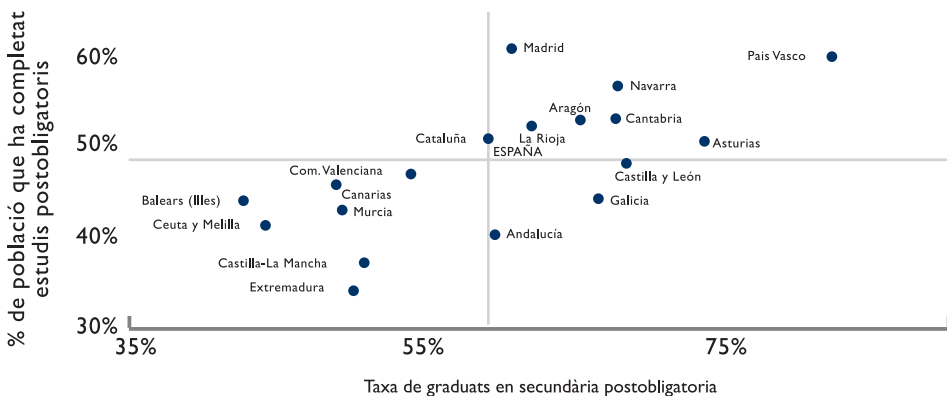
escolar. Aquests entorns familiars garanteixen més possibilitats d'èxit als fills que les que no tenen aquesta cultura, ja que aquelles exerceixen l'acompanyament, el suport i l'orientació necessaris perquè els fills transitin el camí de l'escolarització superant els reptes que se'ls plantegen en cada moment.

No obstant això, la complexitat de la influència del context familiar en l'èxit educatiu dels fills fa que no sigui tan fàcil de predir en tots els casos. Alguns estudis han demostrat que l'existència del capital escolar ha d'estar acompanyat de les possibilitats de transmissió adequades que en facin possible la socialització en un sentit escolarmet harmònic.

Les dades existents quant a la relació que s'estableix entre el capital educatiu que posseeixen els pares, que ve donat per la possessió d'uns nivells educatius determinats, i el progrés dels fills demostren que hi ha una vinculació evident.

A partir de les dades recollides pel Ministeri d'Educació i Ciència, en les quals s'estableix la relació entre el nivell d'estudis de la població i la taxa de graduats en educació secundària postobligatòria a cada comunitat autònoma, podem comprovar la vinculació existent entre ambdues variables. Quan el percentatge és superior o inferior a la mitjana estatal en la població que ha completat els estudis postobligatoris, la taxa de graduats en educació secundària postobligatòria el 2005 també és superior o inferior.

PERCENTATGE DE POBLACIÓ QUE HA COMPLETAT ESTUDIS POSTOBLIGATORIS I LA TAXA DE GRUATS EN SECUNDÀRIA POSTOBLIGATORIA

Font: Ministeri d'Educació i Cultura (2006). *Las cifras de la educación en España. Estadística e indicadores*. <<http://www.mec.es>>.

Noves línies d'intervenció educativa municipal

La importància de les variables de context o familiars demostra que l'escola no té la capacitat de transformació social que hom li ha atorgat tradicionalment. El determinisme social s'imposa com una llosa i l'escola per si sola és incapaç d'aixecar-la.

En aquest sentit, les propostes per millorar la situació educativa no poden sorgir solament d'un únic agent educatiu, per molt important que sigui, com és el cas de l'escola. La solució dels problemes que afecten l'educació només pot arribar de l'esforç coordinat entre tots els agents implicats a millorar les condicions que intervenen en major o menor mesura en els resultats educatius.

Arribats a aquest punt, volem reivindicar que l'Administració municipal ha de participar més en l'educació. Aquest paper que toca assumir i protagonitzar als municipis es justifica pel coneixement més real del context social, cultural i econòmic que proporciona la proximitat, i pel reconeixement de la influència de variables d'aquest context en el desenvolupament educatiu de l'alumnat.

Aquesta posició de privilegi que atorga la proximitat l'hem d'aprofitar per fer girar, entorn a l'eix municipal, un pla d'actuació per millorar l'educació. El pla ha de partir de les premisses següents:

- Tots els agents implicats en l'educació (el professorat, les famílies, l'Administració, els agents socials, etc.) hi han de participar i s'hi han de comprometre.
- Conèixer i acceptar el diagnòstic de la situació educativa.
- Hi ha d'haver consens en els objectius i mesures que hàgim de dur a terme per millorar aquesta situació des d'una actuació coordinada.
- Avaluar de manera periòdica la situació i l'impacte de les mesures adoptades.

Els resultats que podem esperar d'aquest pla estratègic, el qual pot tenir forma de projecte educatiu municipal, de pacte social per l'educació, d'agenda educativa, etc., els hauríem de plantejar a mitjà i llarg termini. Així, les actuacions que hi recollim han de tenir un vessant doble: acció preventiva i intervenció immediata i directa sobre les situacions generadores de problemes aquí i ara.

En el marc de l'actuació preventiva, pensam que els municipis han d'impulsar les actuacions bàsiques següents:

- Crear un observatori municipal de l'educació com a eina que ha de servir de suport per planificar la intervenció. Aquesta és, des del nostre punt de vista, la primera actuació que s'ha de dur a terme, ja que permet detectar i localitzar els problemes, i facilita el procés de decidir les mesures que poden incidir més i més bé a l'hora de resoldre'ls. Amb el temps, a més, aquest observatori proporciona informació valuosa referida a l'impacte de les mesures aplicades i a la consecució dels objectius plantejats. A la segona part d'aquest article proposam un catàleg d'indicadors educatius d'àmbit municipal que podria formar part d'un possible observatori.
- L'orientació educativa i professional, especialment en entorns socials poc diversificats des del punt de vista productiu i amb una indústria que requereix un nivell de qualificació baix. Aquesta estratègia també s'hauria de tractar des del municipi. Els recursos de què pot disposar un Ajuntament per desenvolupar un programa d'orientació en justifiquen la intervenció.

- Planificar una oferta educativa postobligatòria que estimuli el fet de continuar els estudis. Ha d'oferir estudis que s'adaptin a les necessitats i als interessos d'una gran part de l'alumnat. És especialment important que tot l'alumnat pugui trobar una proposta per continuar els estudis després de l'ensenyament obligatori, ja sigui en el municipi o a prop. En el cas de municipis petits o mitjans, l'oferta educativa s'hauria de planificar a escala comarcal, coordinant i rendibilitzant recursos i possibilitant la mobilitat de l'alumnat.
- Promocionar l'educació superior com a gran valor de futur pot ser una tasca en la qual els municipis poden aportar elements molt importants: crear centres universitaris que dinamitzin i aportin recursos que facilitin la vida universitària; establir acords amb empresaris del terme per acollir pràctiques becades, etc.
- Promocionar l'educació permanent tant entre la població jove com adulta seria una mesura que ajudaria a millorar personalment i professionalment. En aquest sentit, és fonamental disposar d'una oferta educativa adreçada a la gent adulta i que s'adapti als seus interessos, ritmes i horaris. Però, més enllà dels continguts específics, aquesta formació permanent ha de servir per situar l'educació en un lloc privilegiat de l'escala de valors dels ciutadans; per a això, s'han de crear actituds favorables a la continuació dels estudis per part dels fills i filles.

Però aquestes actuacions preventives les hem d'acompanyar d'actuacions que realment facin possible millorar la situació educativa a curt termini, han d'intervenir en allò que ja és un problema detectat i reconegut.

- És necessària la compensació educativa en els nivells educatius amb mesures adaptades a cada etapa. Aquesta compensació s'ha de centrar en l'adquisició de capacitats bàsiques, especialment a primària, i també en la motivació i el suport pel que fa a la continuació d'estudis, especialment a secundària.
- Crear programes específics de suport a l'escolarització per a l'alumnat immigrant, amb especial atenció a l'adquisició adequada de les competències lingüístiques necessàries per poder seguir una escolarització normalitzada.
- Establir sistemes de segona oportunitat que proporcionin una oferta d'itinerari educatiu individualitzat a l'alumnat que ja hagi fracassat, que no hagi obtingut el graduat i que s'hagi incorporat al mercat de treball sense una base formativa adequada.

És evident que la col·laboració i la coordinació entre administracions és necessària per conciliar les actuacions que provenen de l'Administració municipal amb les que depenen de l'autònoma. No obstant això, és important que aquesta coordinació i col·laboració s'entengui i es dugui a terme des del respecte mutu.

SEGONA PART: ELABORAR UN CATÀLEG D'INDICADORS EDUCATIUS EN L'ÀMBIT MUNICIPAL

Introducció

Com a passa prèvia per plantejar la millora de la qualitat en la gestió educativa municipal cal que, en primer lloc, partim del consens sobre el que entenen per qualitat tots els agents implicats i sobre quin és el nivell mínim de qualitat acceptable.

Una manera de tractar aquesta complexa tasca és definir criteris i indicadors de qualitat que orientaran en el futur la recollida d'informació sobre àrees o aspectes diversos de la gestió municipal, i, a partir d'aquí, procedir a valorar el nivell de qualitat assolit.

Els criteris i indicadors sobre gestió municipal en l'àrea educativa ens ofereixen informació rellevant sobre com es desenvolupa l'educació en l'àmbit municipal, alhora que ens permeten conèixer el grau d'eficàcia i d'eficiència de la gestió educativa, orienten la presa de decisions i la introducció de millores en l'àmbit de les seves competències.

Objectius

L'objectiu fonamental del projecte és definir i construir un sistema d'indicadors que sigui capaç de proporcionar informació sobre l'estat de l'educació en l'àmbit del municipi. Ha de ser compatible amb els models internacionals i d'altres administracions educatives de l'Estat que s'elaboren en el seu àmbit de competències.

En definitiva, pretenem obtenir un catàleg de criteris i indicadors municipals amb els quals puguem assolir un objectiu triple:

- Suggestir un conjunt de criteris i indicadors, objectius i sensibles, que ens permetin avaluar la qualitat de l'educació en l'àmbit municipal.
- Crear una base d'indicadors que reculli les dades estadístiques més rellevants del municipi amb la finalitat que ens permeti realitzar comparacions significatives des de la perspectiva educativa entre entitats locals diverses.
- Proporcionar dades sobre l'evolució d'aquests indicadors perquè ens faciliti l'anàlisi de les seves tendències i la comparació amb les obtingudes en altres municipis, comunitats autònomes o amb les d'altres sistemes educatius d'àmbit estatal i internacional.

La informació que ens ofereixen els indicadors ha de fer possible que en un futur puguem identificar les àrees que requereixen actuacions de millora.

Marc funcional de referència per construir el sistema d'indicadors

Per establir el marc funcional de referència hem partit de l'esquema context-recursos-escolarització-processos-resultats, similar al que han utilitzat altres sistemes d'indicadors, com el Projecte INES

de l'OCDE,¹ proposat per al Projecte europeu d'indicadors de qualitat i els sistemes d'indicadors de la majoria de països.

Fa temps que institucions diverses, tant autonòmiques com centrals i internacionals, recullen dades sobre una sèrie d'indicadors del sistema educatiu amb el propòsit de facilitar informació que en possibiliti la gestió i el coneixement sobre l'efecte que tenen les mesures que s'adopten. Aquestes bases de dades constitueixen una font d'informació fonamental per al conjunt del sistema educatiu, ja que permeten dur a terme un cert nivell de comparació diacrònica i sincrònica.

Criteris per seleccionar els indicadors

Els criteris que hem tengut en compte per seleccionar els indicadors són:

- Rellevància i significació: han de ser representatius, aportar informació significativa sobre aspectes rellevants de l'àmbit educatiu municipal.
- Immediatesa: han de facilitar una idea ràpida i global de l'estat i la situació de l'educació en l'àmbit municipal, han d'oferir-nos-ens en els trets més característics de manera sintètica.
- Solidesa tècnica: validesa i fiabilitat de les fonts utilitzades per obtenir-los.
- Viabilitat: implica l'obtenció i el càlcul factible dels indicadors, tant en termes de la informació que necessitem com del cost que suposa.
- Perdurabilitat: significa l'estabilitat temporal dels indicadors calculats, de manera que assegurem la possibilitat de fer estudis longitudinals del sistema educatiu.
- Comparabilitat: en la mesura que sigui possible, ens han de permetre comparar-los amb valors referits a la comunitat autònoma, Espanya i la Unió Europea.

Mètode de treball

Hem desenvolupat el projecte per elaborar el sistema d'indicadors municipal en sis fases interrelacionades:

1. Primera fase: identificar fonts documentals

Es tracta d'identificar fonts documentals significatives a partir de les quals puguem iniciar una recerca sistemàtica d'experiències i de criteris i indicadors de qualitat educativa. Això ens permetrà identificar una sèrie d'organismes oficials o entitats que es dediquen a estudiar la qualitat de l'educació.

2. Segona fase: identificar els criteris i indicadors

En aquesta fase pretenem elaborar un ampli catàleg de criteris de qualitat educativa i, fonamentalment, identificar i revisar els indicadors que han estat utilitzats de manera més

¹ El model que el Projecte INES ha dissenyat per presentar els indicadors els divideix en una sèrie de grans àmbits: a) el context social, demogràfic i econòmic de l'educació; b) els costos de l'educació i els recursos humans i financers; c) l'accés a l'educació i la relació amb el món laboral; d) el context escolar i els processos educatius, i d) els resultats obtinguts per l'alumnat.

sistemàtica per determinar el nivell de qualitat del sistema educatiu. Per això, partírem de les propostes de l'Institut de Evaluación del MEC i de diverses comunitats autònomes per determinar els punts comuns i analitzar-ne les diferències.

3. Tercera fase: analitzar fonts documentals per identificar criteris i indicadors

En aquesta fase, creuem la informació de tots els indicadors que hem descrit en la fase anterior; els agrupam segons l'àmbit, la definició i fórmula de càlcul. D'aquesta manera, establírem un catàleg únic en el qual recollíem tots els indicadors utilitzats per les institucions esmentades. Estan classificats en cinc grans apartats: indicadors de context, de recursos, d'escolarització, de processos educatius, de resultats educatius.

Seguidament seleccionarem els indicadors comuns a totes les fonts documentals que havíem fet servir i n'obtinguérem un catàleg d'indicadors que ens permetria establir comparances i guiar les decisions sobre els que són més pertinents.

L'objectiu d'aquest procés era seleccionar indicadors utilitzats en àmplies zones de l'Estat i que, per tant, ens permetessin comparar resultats de diversos territoris i no solament la seva evolució diacrònica.

4. Quarta fase: tècniques qualitatives per validar els criteris i indicadors proposats

En aquesta fase recollírem l'opinió d'experts o de membres de col·lectius significatius del sector educatiu amb l'objectiu d'identificar el que, en la seva opinió, constitueixen criteris fonamentals, o indicadors associats, i avaluar la qualitat en l'àmbit educatiu, així com la valoració de la proposta de catàleg.

A partir d'aquí, confeccionarem un segon esborrany de catàleg de criteris i indicadors.

5. Cinquena fase: crear la base de dades d'indicadors municipals

Com altres bases de dades, hem dissenyat el sistema de manera que puguem accedir a la informació disponible sobre tots els municipis de la comunitat. Per tant, en primer lloc, hem de seleccionar el municipi en concret. A partir d'aquesta primera elecció, la informació a la qual volem accedir es pot referir a àmbits diversos: el municipi, la comarca, el conjunt de municipis que tenguí una xifra de població semblant i el conjunt de la comunitat, la qual cosa ens permet realitzar comparacions significatives entre el municipi estudiat en àmbits diversos.

6. Sisena fase: fase pilot de recopilació de dades (del període 2004-2005)

En aquesta última fase recopilarem dades d'un conjunt d'indicadors que considerarem prioritaris. La intenció era recollir-ne la informació disponible, comprovar que la base de dades funcionava correctament i determinar la manera com havíem d'informar sobre la recerca.

Els canvis estructurals i organitzatius que el sistema educatiu experimenta de manera continua reclamen que el catàleg de criteris i indicadors sigui obert, dinàmic i en evolució. Per tant, hem de revisar-lo periòdicament a fi de mantenir-lo actualitzat a mesura que variïn les demandes socials, econòmiques i educatives.

Organització del sistema d'indicadors

L'estructura que proposam respon al marc de referència que hem adoptat i agrupa els indicadors en quatre blocs: context, recursos, escolarització i resultats.

– Indicadors de context

Els criteris i indicadors de context fan referència a circumstàncies de l'entorn socioeconòmic que afecten o condicionen la gestió en l'àmbit educatiu. Es tracta de factors que, encara que en siguin aliens en gran part, consideram que hi exerceixen una influència clara.

– Indicadors de recursos educatius

Els criteris i indicadors de recursos fan referència sobretot a les variables per entrar al sistema (*input*) o mitjans que es destinen a l'educació en tots els nivells. Recursos financers, humans i d'equipaments ens informen de les possibilitats teòriques del sistema per atendre apropiadament les necessitats educatives de la població.

– Indicadors d'escolarització

Els criteris i indicadors d'escolarització descriuen el volum i les característiques de la població escolaritzada i, per tant, ens informen de l'accés al sistema educatiu, de la igualtat d'oportunitats i de l'adequació de l'oferta.

– Indicadors de resultats

Fan referència a les variables de sortida o als assoliments del sistema educatiu. Aporten informació sobre l'efectivitat del sistema educatiu: percentatge de graduats de secundària, adquisició de capacitats o competències bàsiques, nombre de titulats, taxes d'idoneïtat, inserció en el mercat laboral, etc.

Recopilar informació i presentar els indicadors

Una vegada que haguérem seleccionat els indicadors, n'establírem la definició i el tipus de desagregacions que duríem a terme en l'estudi.

Elaborarem un manual metodològic que conté les especificacions imprescindibles per recopilar la informació bàsica i poder elaborar l'indicador de manera sistematitzada, i, per tant, facilitar al màxim la recollida de dades i obtenir sèries històriques.

Hem organitzat la presentació dels indicadors d'acord amb un esquema que inclou els components següents:

- a) Definició: a continuació del títol, en termes precisos, però comprensibles.
- b) Explicació: comentari i anàlisi de les dades incloses en taules i gràfics; explicar la informació obtinguda més rellevant.
- c) Síntesi: resum de la informació més significativa obtinguda a través de l'indicador.
- d) Taules i gràfics: expressió, de manera numèrica i gràfica, de la informació resultant, incloses les desagregacions realitzades i les sèries construïdes.
- e) Especificacions tècniques: la fórmula de càlcul, les dades utilitzades i les fonts d'obtenció.

Per obtenir indicadors necessitam fonts de dades fiables i periòdiques. Per això, és imprescindible que les entitats locals es coordinin amb organismes i institucions que tinguin competències educatives (Inspecció educativa, direccions generals de la Conselleria d'Educació i Cultura, etc.) i col·laborar de manera estreta amb les instàncies responsables dels serveis estadístics de l'Administració.

Hem de tenir present que, atesa la naturalesa dinàmica de les bases de dades que hem d'utilitzar, una dada proporcionada en una data determinada pot tenir variacions passats uns dies. Això ens obliga a haver de citar sempre la data de quan hem obtingut les dades i la font que ens les ha proporcionades, cosa que determina el grau de fiabilitat de la dada i el significat.

CATÀLEG D'INDICADORS EDUCATIUS MUNICIPALS

INDICADORS DE CONTEXT

C1. Proporció de població del municipi en edat escolaritzable (de 0 a 29 anys)

- Percentatge de població de 0 a 29 anys

C2. Taxa d'activitat de la població del municipi (a partir dels 16 anys)

- Percentatge de la població inactiva i de l'activa a partir dels 16 anys, i percentatge d'ocupats i de desocupats d'aquesta edat
- Taxa d'activitat i de desocupació segons nivell educatiu

C3. Nivell d'estudis de la població adulta del municipi (de 25 a 64 anys)

- Percentatge de població de 25 a 64 anys que ha completat un cert nivell d'ensenyament

Informació complementària

- Extensió territorial
- Població del municipi / densitat de població
- Activitat productiva / PIB per càpita
- Població immigrant

INDICADORS DE RECURSOS

Recursos econòmics i financers

Rc1. Despesa municipal en educació

- Percentatge de la despesa municipal destinada a educació
- Despesa pública mitjana en educació per alumne

Rc2. Beques i ajuts (llibres, menjador, transport...)

- Percentatge de la despesa municipal d'educació destinada a beques i ajudes a l'estudi
- Percentatge d'alumnes beneficiaris d'ajudes a l'estudi i de beques municipals

Rc3. Cobertura d'accions per a col·lectius específics

- Percentatge d'alumnes que participen en accions de compensació educativa
- Percentatge de famílies que participen en activitats municipals de formació per a pares i mares
- Percentatge d'alumnes atesos pel programa municipal de lluita contra l'absentisme
- Percentatge d'alumnes que participen en activitats de formació permanent o continua; educació d'adults...

Rc4. Activitats extraescolars

- Percentatge d'alumnes que participen en activitats extraescolars (organitzades o subvencionades)

pel municipi) en el municipi i en horari no lectiu

Centres educatius, instal·lacions i equipaments

Rc5. Oferta de places escolars en els centres educatius

- Relació de places escolars respecte de la població del municipi en edat escolaritzable (per nivells i etapes educatives)

Rc6. Alumnes per grup en l'ensenyament no universitari

- Nombre mitjà d'alumnes per grup educatiu en l'ensenyament no universitari

Rc7. Implantació de les tecnologies de la informació i la comunicació en els centres

- Mitjana d'alumnes per ordinador
- Percentatge de centres que tenen connexió a Internet
- Percentatge d'ordinadors que tenen accés a Internet en els centres educatius

Rc8. Biblioteques

- Nombre de biblioteques per 1000 habitants
- Dotació de fons bibliogràfics
- Usuaris inscrits a biblioteques per 1000 habitants
- Superfície de biblioteques per metre quadrat

Rc9. Serveis complementaris i activitats extraescolars

- Percentatge d'alumnat del municipi d'educació infantil, educació primària i d'ESO que sigui usuari d'aquests serveis

Recursos humans

Rc10. Professorat en els centres educatius

- Distribució percentual del professorat d'ensenyament de règim general segons el nivell que imparteix
- Nombre mitjà d'alumnes per professor
- Lloc de residència del professorat
- Estabilitat del professorat en els centres

Dades complementàries

- Nombre de places en els centres que imparteixen ensenyament de règim general no universitari (per nivell educatiu)
- Nombre d'alumnes en els centres que imparteixen ensenyament de règim general no universitari (per nivell educatiu)
- Nombre de places en els centres que imparteixen ensenyament de règim especial (per tipus d'ensenyament)
- Nombre d'alumnes en els centres que imparteixen ensenyament de règim general no

- universitari (per tipus d'ensenyament)
- Nombre de centres i serveis complementaris (menjador, transport escolar...)

INDICADORS D'ESCOLARITZACIÓ

E1. Escolarització en cada etapa educativa

- Taxes netes d'escolarització de 0-2 anys
- Taxes brutes d'escolarització a l'educació secundària postobligatòria (16-19 anys)
- Taxa bruta d'escolarització en l'educació superior universitària
- Taxa bruta d'escolarització en l'educació superior no universitària

E2. Accés a la Universitat

- Taxa bruta de població que supera la prova d'accés a la Universitat

E3. Escolarització tardana i irregular al municipi

- Percentatge d'alumnes d'escolarització tardana (població que s'incorpora una vegada iniciat el curs)
- Percentatge d'alumnes absentistes per categories

E4. Educació d'adults i a distància

- Alumnat matriculat a l'educació d'adults i a distància, per ensenyament

E5. Escolarització d'alumnat amb necessitats educatives especials

- Percentatge d'alumnes del municipi diagnosticats com a alumnes amb necessitats educatives especials
- Percentatge d'alumnes del municipi que cursa programes de diversificació curricular
- Percentatge d'alumnat en programes de compensació educativa (PISE/garantia social)

E6. Escolarització de l'alumnat estranger

- Alumnes d'ensenyament no universitari que habiten al municipi i que no són de nacionalitat espanyola

INDICADORS DE RESULTATS

Rs1. Promoció en l'escolaritat obligatòria

- Percentatge d'alumnat repetidor a l'educació primària
- Percentatge d'alumnat que promociona curs a l'ESO

Rs2. Idoneïtat en l'edat de l'alumnat d'educació obligatòria del municipi

- Percentatge d'alumnat que als 12 anys ha completat l'educació primària (taxa d'idoneïtat d'alumnat que cursa 1r ESO)
- Percentatge d'alumnat que als 15 anys cursa 4t ESO

Rs3. Taxes de graduació

- Taxa bruta de graduació en ESO

Rs4. Nivell de formació de la població jove

- Percentatge de joves del municipi de 18 a 19 anys que no estan escolaritzats i que posseeixen estudis màxims d'ESO o nivells educatius anteriors (CINE 0, 1 i 2): abandonament escolar prematur
- Percentatge de joves de 20 a 24 anys que han completat l'educació secundària postobligatòria

BIBLIOGRAFIA

Cunchillos, Ch.; Rodríguez, F. (2004). *El fracaso escolar, su cuantificación y su distribución social en la Comunidad de Madrid*. Ponència presentada en el I Congrés anual sobre fracàs escolar. Palma.

INE (2006). *Estadística de la enseñanza universitaria de primer y segundo ciclo. Avance del curso 2005/06*.

Marchesi, A.; Hernández, C. (coords.). (2003). *El fracaso escolar. Una perspectiva internacional*. Madrid: Alianza Editorial.

Ministeri d'Educació i Ciència (2005). *Estadística de las Enseñanzas no Universitarias*.